

Po cestách mystikov k Božej láske

*Vyznania Božích mužov
v pravde Ducha Svätého*

Po cestách
mystikov
k Božej láske

Po cestách mystikov k Božej láske

*Vyznania Božích mužov
v pravde Ducha Svätého*

Vydal: © Zachej.sk, 2021

Preklad: © Silvia Koscelanská-Hajdučeková

Grafika: © bookwork.sk

Jazyková korektúra: Zuzana Hašková

Biblické citáty sú uvedené podľa oficiálneho katolíckeho prekladu Svätého písma (SSV, 2016).

ISBN: 978-80-8211-323-8

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat' v žiadnej podobe ani žiadnym spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokópiami ani iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka autorských práv.

Svätý Bernard z Clairvaux

Rozprava o láske k Bohu

Svätý Bernard z Clairvaux (1090 – 1153) bol francúzsky teológ a filozof, jeden z hlavných predstaviteľov stredovekej kresťanskej mystiky. Pápež Pius VIII. ho v roku 1830 vyhlásil za učiteľa Cirkvi.

NA ÚVOD

Žiadny zo stredovekých majstrov duchovného života nemal taký veľký vplyv na utváranie stredovekej zbožnosti ako svätý Bernard, slávny opát z Clairvaux, podporovateľ križiackych výprav, *posledný z otcov, jeden z najväčších*, ako o ňom povedal Mabillon.

Ak skúmame, v čom spočívala veľkosť osobnosti tohto hlásateľa pokory a lásky, akých sa nájde vo vyše dvetisícročných dejinách Cirkvi len niekoľko, prideme na to, že on sám naznačil tajomstvo svojej veľkosti, keď písal o správnej a nesprávnej činnosti: „Treba sa vyvarovať ako rozdávania toho, čo sme prijali pre seba, tak zadržiavania toho, čo sme prijali na rozdávanie... Rozsýpaš a ničíš, ak skôr, než si celkom plný, ponáhľaš sa rozlievať poloplný... Keď si teda múdry, ukáž, že si nádržou a nie

prietokom. Lebo stoka takmer súčasne prijíma a vylieva, nádoba však čaká, až je naplnená, a potom čo je nadbytočné, rozlieva bez vlastnej škody... Veru, mnoho prietokov dnes máme v Cirkvi, nádrží však veľmi málo... Chcu vylievať skôr, než načerpali“ (Sermo 18. Super Cantica).

Bernard rozlieval z plnosti pravdy a lásky, ktoré čerpal pri Majstrových nohách. Možno sa potom čudovať jeho úspechom, možno užasnúť nad hĺbkou a krásou jeho myšlienok, keď vidíme, aké sú preniknuté slovami a zmyslom Písma, teda pravdou Ducha Svätého?

Rozprava o láske k Bohu – Tractatus de diligendo Deo – patrí obsahom i spracovaním medzi najlepšie Bernardove diela. Niet preto divu, že táto práca, napísaná okolo roku 1126, bola veľmi skoro prekladaná do rôznych jazykov, zvlášť do francúzštiny. Týka sa predmetu, ktorý bol jedným z jeho najmilších, ako sám svätec vyznáva v sprievodnom liste. Preto v nej vyliat celú svoju dušu, pre ktorú láska k Bohu a Kristovi bola ozajstným životom.

Ako napokon sám napísal: „Každý pokrm pre dušu je suchý, pokiaľ sa nezvlaží olejom mena Ježiš. Neslaný, ak sa neposolí touto soľou. Nepáči sa mi, čo píšeš, keď v tom nečítam meno Ježiš. Ježiš je medom v ústach, ľúbezným zvukom v uchu, jasotom v srdci“ (Super Cantica, s. 15). Aj Bernardova duša sa rozjasala, keď mohla spievať o dôvodoch, ktoré nás zaväzujú milovať Boha, a o stupňoch, po ktorých dospejeme až tam, kde už nebudeme milovať nič okrem Boha a kde ho budeme milovať pre neho samého.

Všetci sú povinní milovať Boha, lebo všetkým sa dostalo mnoho milostí či už prirodzených, alebo nadprirodzených – preto sa táto povinnosť vzťahuje aj na neveriacich.

O čo skôr na veriacich, ktorí boli nielen stvorení, ale aj obdarení milosťou viery, ktorá vyviera z otvorených rán Ježiša

Krista na kríži! Aká veľká by mala byť ich láska. Bernard tu vychádza z textu Severa Milevského, podľa ktorého miera Božej lásky je milovať bez miery. [Causa diligendi Deum Deus est, modus, sine modo diligere. Text je mylne pripisovaný svätému Augustínovi, keďže sa nachádza medzi listami (Ep. 109), ktorých je údajne autorom.]

To znamená, že láska veriacej duše musí stále rásť a stávať sa čoraz dokonalejšou. Z prvého stupňa, ktorý predstavuje len ľudskú lásku, musí sa človek pozdvihnúť mocou milosti k láske k Bohu, ktorého miluje pre dobrodenia, ktorých sa mu dostalo. Žiadna duša sa ale nesmie zastaviť na tomto stupni, kde je láska ešte veľmi nedokonalá. Je treba vystúpiť vyššie, na tretí stupeň, a milovať Boha pre neho samého, nie iba pre jeho dobrá. Boh sám musí byť pohnútkou našej lásky. No ani tu láska k Bohu ešte nie je završená, duša musí aj seba samu milovať iba pre Boha. A tak vystúpi na štvrtý stupeň, o ktorom svätý Bernard pripúšťa, že je ho ťažké dosiahnuť tu na zemi, ale že je údelom všetkých vyvolených v nebeskej vlasti.

Kniha svätého Bernarda je skutočne jednou z najkrajších piesní, aké kedy boli o láske k Bohu zaspievané. Jej krása je veľká, ako po stránke formy – svätec napríklad majstrovsky používa citáty z Písma –, tak po obsahovej stránke. Nemôže ju však dokonale pochopiť ten, kto ju neprežije. A na to je nevyhnutná nielen pomoc milosti, ale aj úsilie duše, ako vo svojej mystickej náuke svätý učiteľ opakovane zdôrazňuje.

SPRIEVODNÝ LIST SVÄTÉHO BERNARDA, OPÁTA V CLAIRVAUX, K ROZPRAVE O LÁSKE K BOHU¹

Vznešenému pánovi Haymerikovi, kardinálovi diakonovi svätej rímskej Cirkvi a kancelárovi, opát Bernard nazývaný z Clairvaux: v Pánovi žiť a v Pánovi zomrieť.

Doteraz ste odo mňa žiadali modlitby, a nie riešenie otázok, hoci nemyslím, že som schopný poslúžiť jedným či druhým. To prvé mi však káže vyznanie, aj keby bolo iné ako moje konanie. Ale na to druhé – aby som povedal pravdu – vidím, že mi chýba to, čo sa zdá byť najnutnejšie, usilovnosť a nadanie. Priznávam, páči sa mi, že za telesné pýtate si nazad duchovné, len keby ste sa obrátili na niekoho viac spoľahlivého! Ale učení i neučení sa zvyknú takto vyhovárať a nie je ľahké poznať, kedy to robia z ozajstnej nevedomosti a kedy zo skromnosti, ak to nepreukáže poslušnosť, s ktorou sa vykoná úloha. Prijmite teda z mojej chudoby, čo vám môžem dať, aby som azda nevyzeral ako filozof, keď mlčím.

Nesľubujem však, že odpoviem na všetko. Iba na to, čo sa pýtate ohľadom lásky k Bohu, odpoviem, čo on sám zjaví. To je totiž na chuť sladšie, na výklad bezpečnejšie a na počúvanie užitočnejšie. Ostatné ponechajte horlivejším.

.....

1 Slovenské znenie bolo vypracované s prihliadnutím na text na www.mystika.info/news/o-lasce-k-bohu-bernard-z-clairvaux/ (pozn. vyd.).

SVÄTÝ BERNARD Z CLAIRVAUX: ROZPRAVA O LÁSKE K BOHU

I. Prečo a ako treba milovať

Chcete teda odo mňa počuť, prečo a ako má byť Boh milovaný? Odpovedám: Príčinou milovania Boha je Boh sám. A miera? Milovať bez miery. Stačí to ako odpoveď? Múdremu snáď. Ale mám povinnosť aj voči nemúdrym, a preto po zadostučinení múdrym musím dať odpoveď aj ostatným. Kvôli ťažko chápaným neváham obšírnejšie hovoriť o tomto predmete, aj keď nie hlbšie.

Poviem teda, že milovať Boha pre neho samého sme povinní z dvojakej príčiny: po prvé, že nič nie je spravodlivejšie, a po druhé, že nič nie je užitočnejšie než táto láska. Potom otázka, prečo treba milovať Boha, vyvoláva dvojakú pochybnosť a môžeme váhať, či pohnútkou našej lásky má byť Božia zásluha alebo náš vlastný prospech. Na oboje odpovedám rovnako: žiadna iná dôstojná príčina lásky k Bohu mi nenapadá než on sám. Porozprávajme si teda najprv o jeho zásluhe.

II. Prvá pohnútkou lásky k Bohu je, že on nás miloval skôr

Veľa sa o nás zaslúžil, lebo sa nám sám daroval bez akejkoľvek našej zásluhy. A čo lepšie mohol dať Boh než sám seba? Ak teda chceme vedieť, hľadajúc dôvod lásky k Bohu, prečo má právo na našu lásku, hlavným dôvodom je, že on nás miloval prvý. Má plné právo, aby mu láska bola splácaná, zvlášť keď uvážime, kto miloval, koho a ako.

Kto miloval – nie azda ten, ktorému každý duch vyznáva: Si môj Boh, lebo odo mňa dobré veci neprijmeš? Aká pravdivá je láska tejto Velebnosti, ktorá u nikoho nehľadá, čo je jej!

Komu sa dostáva tejto lásky? Podľa toho, čo je napísané: Ešte ako nepriatelia sme boli zmierení s Bohom, Boh miloval nás, kým sme boli nepriatelia, a to zadarmo.

Ako nás ale miloval? Ako hovorí svätý Ján: Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna. A svätý Pavol: On neušetril vlastného Syna, ale vydal ho za nás. A Syn sám o sebe: Nikto nemá väčšej lásky ako ten, kto položí svoj život za svojich priateľov. Takto sa Spravodlivý zaslúžil o bezbožných, Najvyšší o najnižších, Všemohúci o nemohúcich.

Niektó by mohol povedať – takto sa síce zaslúžil o ľudí, ale už nie o anjelov. Je to pravda, lebo ani nemusel. Napokon ten, ktorý pomohol ľuďom z takej veľkej núdze, anjelov od tejto núdze zachránil. A ako dal ľuďom vo svojej láske prostriedky, aby nezostali takými, akými boli, z rovnakej lásky sa postaral o anjelov, aby sa nestali takými, akými sme boli my.

III. Neveriaci sú povinní milovať Boha, lebo aj oni prijali telesné i duchovné dobrá

Komu sú tieto veci jasné, myslím, že mu je tiež samozrejmé, prečo má byť Boh milovaný, čiže čím si zasluhuje lásku. Ak sú aj skryté pred neveriacimi, Boh môže ľahko zahanbiť ich nevďačnosť svojimi nespočetnými dobrodeniami, ktoré poskytuje človeku a ukazuje jeho zmyslom. Lebo kto iný dáva pokrm každému, kto žije, svetlo každému, kto vidí, vzduch každému, kto dýcha?

Ale bolo by pochybné chcieť teraz vypočítavať všetko to, o čom som práve povedal, že je nespočetné. Stačí najdôležitejšie, ktoré som menoval ako príklad – chlieb, slnko a vzduch.

Najdôležitejšie nie preto, že by boli najvznešenejšie, ale preto-že sú najpotrebnejšie, totiž pre telo. Vznešené dobrá má človek hľadať vo vznešenejšej časti seba samého, v duši. Sú nimi dôstojnosť, rozum a cnosť.

Dôstojnosťou v človeku nazývam slobodnú vôľu, ktorá ho nielen stavia nad ostatné živé bytosti, ale dáva mu aj vládu nad nimi. Rozum ho robí schopným objaviť v sebe túto dôstojnosť, ako aj to, že ona nie je z neho. Napokon cnosť horúčkovo hľadá toho, od ktorého ju dostal, a keď ho nájde, pevne sa ho drží.

Každé z týchto troch môžeme ďalej skúmať z dvoch hľadísk. Ľudská dôstojnosť spočíva nielen v prvenstve človeka v prírode, ale i v moci nad prírodou, lebo všetky živočíchy na zemi majú strach pred človekom. Je v tom dvojaká múdrosť, keď pochopíme, že táto dôstojnosť, alebo iné dobro, je v nás, ale nie je z nás. Nakoniec aj uvažovanie o cnosti má dve stránky, keď dôsledne hľadáme pôvodcu dobier, a ak ho nájdeme, nerozlučne k nemu prilneme.

Dôstojnosť bez múdrosti neprospeje, ba aj škodí, ak niet cnosti, ako ukáže nasledujúce odôvodnenie. Lebo akú slávu máš z toho, o čom nevieš, že to máš? A vedieť, že máš, ale nevedieť, že to nemáš zo seba, je síce sláva, ale nie pred Bohom.

Toho, kto sa honosí sebou samým, sa apoštol pýta: Čo máš, čo si nedostal? Ak si však dostal, prečo sa chváliš, ako by si nedostal? Chce ukázať, že napomenutie nezasluhuje ten, kto sa chváli tým, čo má, ale ten, kto sa chváli, ako by to nedostal. Márnou nazývame tú slávu, ktorej chýba pevný základ pravdy. Od nej apoštol odlišuje pravú slávu, keď hovorí: Kto sa chváli, nech sa chváli v Pánovi, to znamená v pravde. Lebo pravda je Pán.

Oboje je teda nutné, aby si vedel, aj čo si, aj že nie si zo seba, aby si teda celkom nezavrhol chválu, ale aby si sa nechválil bezdôvodne.

Veď sa napokon hovorí: Ak nepochopíš sám seba, choď za stádom svojich druhov. A naozaj, keď človek nechápe dôstoj-

nosť, ku ktorej je pozdvihnutý, právom ho pre jeho nevedomosť možno prirovnať k dobytku, ako jeho druhá vzhľadom na jeho terajšiu porušiteľnosť a smrteľnosť. Preto tvor neznalý sám seba začína sa včleňovať do nerozumného stáda. Slepý voči sláve, ktorá je vo vnútri, svojou žiadostivosťou sa necháva viesť k vonkajším a zmyslovým veciam. Tak sa stáva podobný ostatným, pretože nerozumie, že dostal viac než ostatní.

Preto je veľmi dôležité vyhýbať sa takej nevedomosti, ktorá spôsobuje, že o sebe zmýšľame azda príliš nízko. Ale práve tak, ba ešte viac sa treba báť nevedomosti, ktorou si všetko pripočítavame, lebo sa neprávom domnievame, že máme všetko dobro sami zo seba. Ale väčšmi než obe tieto nevedomosti musíme zavrhnúť a zatradiť onú domýšľavosť, ktorá zvádza, aby si sa vo vedomí a poznaní pravdy odvážil hľadať svoju slávu v dobrách, ktoré ti nenáležia. Takže v istote, že nemáš všetko zo seba, nehanbil by si sa uchvátiť česť iného.

Prvá nevedomosť je bez slávy. Druhá síce slávu má, ale nie u Boha. Avšak tretie zlo, ktoré je páchané už vedome, je uchvacovanie toho, čo náleží Bohu. Napokon, táto vyzývavosť sa javí o tolko ťažšia a nebezpečnejšia než druhá nevedomosť, že kým nevedomosť o Bohu nevie, vyzývavosť ním pohŕda. A o tolko je horšia a hanebnejšia než prvá nevedomosť, že kým nevedomosťou sa pripájame k dobytku, vyzývavosťou sa pripájame k diablom. Je to pýcha a najväčší hriech užívať dary, ako by nám boli prirodzené, a uchvátiť dobrodincovu slávu za dobrodenia, ktoré sme prijali.

Preto okrem týchto dvoch – dôstojnosti a rozumu – je potrebná tiež cnosť, ktorá je ovocím obidvoch a s jej pomocou hľadáme a držíme sa toho, ktorý je pôvodcom všetkého a ako darca je zaslúžene oslavovaný vo všetkom. Inak človek, ktorý vie, čo má konať, a nekoná, bude veľmi trestaný. Pretože nechce mať rozum, nechce konať dobro a radšej na svojom lôžku premýšľa o nepravosti. Bezbožný otrok sa usiluje uchvátiť,

ba vyrvať pre seba slávu, ktorá náleží Pánovi, za dobrá, o ktorých vďaka daru rozumu určite vie, že nie sú od neho.

Je teda jasné, že dôstojnosť bez múdrosti je celkom neužitočná, ale rozum bez cnosti je na záhubu. Avšak cnostný človek, ktorému rozum nie je na záhubu ani dôstojnosť bez úžitku, volá k Bohu a úprimne vyznáva: *Nie nás, Pane, nie nás, ale svoje meno osláv.* To znamená: ani z vedomosti, Pane, ani z dôstojnosti si nič neprivlastňujeme, ale všetko pričítame tvojmu menu, ktoré je prameňom všetkého.

V snahe ukázať, že aj tí, ktorí nepoznajú Ježiša Krista, majú z prirodzeného zákona pre prijatie duchovných i telesných dobrodení dosť pohnutí, aby milovali Boha pre Boha, sme sa však od svojho predmetu veľmi odchýlili. Zhrňme teda v krátkosti, čo bolo povedané.

Ktorý pohan by nevedel, že ony nevyhnutné veci pre telo v tomto smrteľnom živote – totiž životné prostriedky, svetlo, vzduch – nie sú od nikoho iného než od toho, ktorý živí každého tvora, dáva slnku vychádzať na dobrých i zlých a posieľa dážď na spravodlivých i nespravodlivých? Ktorý bezbožník by sa odvážil pokladať za pôvodcu dôstojnosti, ktorou žiari jeho duša, niekoho iného než toho, ktorý hovorí v Knihe Genesis: Stvorme človeka na náš obraz a našu podobu? A kto by sa dožadoval iného darcu rozumu ako práve toho, ktorý učí človeka múdrosti? Napokon, kto by sa domnieval, že dostal či môže dostať dar cnosti od niekoho iného než od Pána cnosti? Preto je neospravedlniteľný i každý pohan, keď nemiluje svojho Pána Boha z celého srdca, z celej duše a z celej svojej sily. Z vnútra každého sa ozýva prirodzená spravodlivosť dobre známa rozumu, že totiž má celkom milovať toho, o ktorom dobre vie, že mu vďačí za všetko, čím je.

Ale je neľahké, ba aj nemožné svojimi silami alebo silami slobodnej vôle celkom obrátiť k službe Božej vôli to, čo sme raz

od Boha prijali, a pohrdnúť vlastnou vôľou a nepokladať nič za svoje. Lebo je písané: Všetci hľadajú svoje. A opäť: Zmýšľanie ich srdca je ustavične naklonené na zlé.

IV. Kresťania majú viac pohnútok milovať Boha ako neveriaci

Veriaci na rozdiel od neveriacich vedia, že sa bez Ježiša, a to ukrižovaného, nezaobídu. Keď prijímajú a obdivujú jeho lásku, ktorá presahuje každú chápavosť, cítia sa zahanbení, že nedávajú za takú veľkú lásku a vznešenosť ani to málo, čo sú sami.

Kto menej dostal, menej miluje. Židia ani pohania nie sú vedení k láske takými darmi, akým sa teší Cirkev, ktorá hovorí: Som ranená láskou. A tiež: Posilnite ma viničmi, osviežte jablkami, lebo som chorá od lásky. Vidí kráľa Šalamúna s korunou, ktorou ho korunovala jeho matka. Vidí jednorodeného Otcovho Syna, ako nesie kríž. Vidí Pána veleby dobitého a popľuvaného. Vidí Pôvodcu života a slávy pribitého kľincami, prebodnutého kopijou, pohaneného, ako nakoniec dáva celý svoj život za svojich priateľov. To všetko má pred očami a tým viac preniká jej dušu meč lásky a volá: Posilnite ma hroznami, osviežte jablkami, lebo som chorá od lásky. To sú ony granátové jabĺčka, ktoré nevesta, vovedená do záhrady svojho milého, trhá zo stromu života a ktoré majú chuť nebeského chleba a farbu Kristovej krvi.

Konečne vidí, že smrť je porazená a pôvodca smrti obstúpeňý sprievodom Víťaza. Vidí, ako zajatcov vyvádزajú z podsvetia na zem a zo zeme na nebesia, aby sa na Ježišovo meno zohlo každé koleno v nebi, na zemi i v podsveťi.

Pozoruje zem, ktorá z moci starého zlorečenia plodila trne a bodliaky, ako znovu rozkvitla z milosti nového požehnania.

A pri tomto všetkom si spomenie na verš: *Prišla mi pomoc, zaplesalo moje srdce a za to mu spevom ďakujem*. A túži sa občerstviť ovocím, ktoré natrhala na strome križa, a navoňať sa kvetmi zmŕtvychvstania, ktoré povzbudzujú ženícha, aby ju častejšie navštívil.

A napokon hovorí: *Aký si krásny, milý môj, pôvabný. Naše lôžko je celé z kvetov*. Vôbec neskrýva, že túži po tom, čo sa myslí *lôžkom*, a slovami *z kvetov* jasne naznačuje, odkiaľ dúfa získať, po čom túži. Nedúfa v to pre svoje zásluhy, ale prostredníctvom kvetov poľa, ktorému požehnal Boh. Ježiš Kristus, ktorý chcel byť v Nazarete² počatý a vychovaný, má rozkoš v kvetoch. Nebeský snúbenec sa z ich vôní raduje a často vstupuje do komnaty srdca, ktorú nájde vyzdobenú takýmto ovocím a posypanú kvetmi.

Kde totiž badá úprimné uvažovanie o milosti umučenia alebo o slávnom zmŕtvychvstaní, tam veľmi rád spočinie. Ovocie spomienky na jeho utrpenie je ako ovocie minulého roku – to znamená ovocie všetkých vekov, ktoré uplynuli pod vládou hriechu a smrti a ktorých plody sa napokon ukážu v plnosti času. Víťazné znamenia zmŕtvychvstania sú potom ako nové kvety budúceho veku, ktorý pod vládou milosti rozkvitá na nové leto. Pri vzkriesení na konci časov, keď všetci povstanú z mŕtvych, tieto kvety dozrejú na ovocie, ktoré zostane naveky.

Už je po zime, dážď ustal, pominul a vidieť kvety. To znamená, že letný čas sa priblížil s tým, ktorý prekročil mrazy smrti k akejsi jari nového života a volá: *Hľa, všetko robím nové*. Jeho telo, zasiate v smrti, rozkvitlo v zmŕtvychvstaní a jeho vôňa ihneď vlieva silu všetkému vyprahnutému na poli nášho údolia, zahrieva, čo je skrehnuté, a oživuje, čo je mŕtve. Z týchto nových kvetov a plodov a z plného poľa vydychujúceho najľúbejšiu

.....

2 Názov Nazaret môže znamenať mesto ratolestí (pozn. vyd.).

vôňu sa raduje Otec v Synovi, ktorý všetko obnovuje, takže vraví: Vôňa môjho Syna je ako vôňa plného poľa, ktorému Hospodin požehnáva. Opravdivo plného, z ktorého plnosti sme všetci prijali. Nevesta však dôvernejšie ako ostatní, kedykoľvek sa jej zachce, trhá kvety a zbiera jablká a zdobí nimi duchovné komnaty svojho vnútra, aby lôžko ľúbezne voňalo, keď ženích vojde do srdca.

Keď chceme, aby Ježiš Kristus bol u nás častým hosťom, musíme mať srdce vždy upevnené svedectvom našej viery, tak v milosrdenstvo umierajúceho Krista, ako v moc jeho zmŕtvychvstania. Dávid hovorí: *Počul som toto dvoje: že Boh je mocný a ty, Pane, milostivý.* Svedectvo o týchto dvoch veciach je bezpochyby hodnoverné, lebo Ježiš Kristus zomrel pre naše hriechy, vstal z mŕtvych pre naše ospravedlnenie, pre našu útechu zoslal Ducha Svätého a raz sa vrátil pre dokonanie našej spásy. Ukázal svoje milosrdenstvo, keď zomrel za nás, a svoju moc, keď vstal z mŕtvych, a jedno i druhé vo všetkých svojich skutkoch.

To sú hrozná a jablká, ktorými sa nevesta túži posilniť a osviežiť. Obáva sa snáď, že oheň lásky by v nej mohol ochladnúť a zoslabnúť, keď nebude takto chránený, pokiaľ nevkročí do izby a neprijme ju vytúžené objatie a nepovie: *Pod mojou hlavou jeho ľavica a jeho pravica ma privíňa.* Vtedy pocíti a pozná, že všetky svedectvá o láske, ktoré pri prvom príchode milého dostala akoby z jeho ľavice, sú nízke a hodné opovrhnutia proti nesmiernej sladkosti jeho objímajúcej pravice. Zákúsi, čo počula: *Telo nič neosoží, ale duch oživuje.* Pozná, čo čítala: *Môj duch je sladší ako med a mať mňa je sladšie ako plást medu.* Slová *Spomienka na mňa pretrvá všetky pokolenia* vravia, že dokiaľ bude trvať prítomný vek, v ktorom pokolenia prichádzajú a odchádzajú, nebude táto utešujúca pamiatka chýbať vyvoleným, ktorým doposiaľ nie je dovolené požívať plné občerstvenie z jeho prítomnosti. Preto je napísané: *Rozhlasujú chválu*

tvojej veľkej láskavosti bezpochyby o tých, o ktorých sa predtým povedalo: Z pokolenia na pokolenie ide chvála tvojich skutkov.

Spomienka je teda v pokoleniach vekov, prítomnosť v nebeskom kráľovstve. Zatiaľ čo spomienka je dočasnou útechou putujúceho pokolenia, prítomnosť je slávou vyvolených, ktorí už dosiahli cieľ.

V. Spomienka na Boha je bezbožnému horká, ale veriacej duši veľmi sladká

Je dôležité vedieť, ktorý druh ľudí čerpá zo spomienky na Boha útechu. Určite nie ľudia zlí a zvrátení, ktorí si zaslúžia slová: Beda vám, bohatí, lebo už máte svoju útechu, ale tí, ktorí môžu právom povedať: Moja duša sa nechce dať potešiť. A ktorí v plnosti veria: Myslel som na Pána a on ma potešil.

Je zaiste spravodlivé, aby takí, pre ktorých časné veci nemajú pôvab, radi mysleli na budúce, a ktorí pohľadajú útechami z pomíňajúcich dobier, aby našli útechu v spomienke na večnosť. A to je pokolenie tých, čo hľadajú Pána, ktorým nezáleží na svojich záujmoch, ale aby uzreli tvár Boha Jakubovho.

Duším hľadajúcim Boha a prahnúcim po jeho prítomnosti je teraz jeho prítomnosť blízka a sladká, nie však, aby ich nasýtila, ale aby ešte viac hladovali po tom, odkiaľ boli nasýtení. To o sebe dosvedčuje sám Pokrm: Kto mňa požíva, bude väčšmi lačniť. A kto z neho požil, hovorí: V spravodlivosti uzriem tvoju tvár, a až raz vstanem zo sna, nasýtim sa pohľadom na teba. Blahoslavení, ktorí teraz hladujú a smädia po spravodlivosti, lebo práve oni budú nasýtení.

Beda ti, zlé a zvrátené pokolenie, beda ti, ľud pochabý a nerozumný, ktorý si aj spomienku zošklivíš a ľakáš sa jeho prítomnosti! Niet ani divu: nechceš sa teraz oslobodiť z osídla lovcov,

lebo kto chce byť bohatý na tomto svete, padá do diablovho osídla. Ešte je čas, aby si sa zachránil pred neúprosným výrokom. Lebo kruté je to slovo, tvrdá je to reč! Odídte, zlorečení, do večného ohňa!

O koľko tvrdsie a krutejšie slová, než sú tie, ktoré nám denne v chráme pripomínajú Pánovo utrpenie: *Kto je moje telo a pije moju krv, má život večný*. To znamená – kto myslí na moju smrť a umírtvuje svoje údy na zemi podľa môjho príkladu, má život večný. Alebo inak: Kto bude so mnou trpieť, so mnou bude i kraľovať.

A predsa ani dnes mnohí toto neprijímajú a odchádzajú hovoriac nie síce slovami, ale skutkom: Tvrdá je to reč, kto ju môže počúvať?

Takto ľudia nestálej mysle, ktorých duch nie je verný Bohu, ale skôr dúfa v neisté bohatstvo, sa zdráhajú počúvať reč o kríži a spomienka na umučenie je im na ťarchu. Ale ako znesú potom ťarchu onoho slova: Odídte, zlorečení, do večného ohňa, ktorý je pripravený diablovi a jeho anjelom? Áno, na koho tento kameň padne, toho rozdrví.

Avšak spravodliví, ktorí sa s apoštolom usilujú páčiť Bohu, či už sú v tele, alebo mimo tela, sa dočkajú požehnaní. Na konci budú počuť: *Podťe, požehnaní môjho Otca, zaujmite kráľovstvo, ktoré je pre vás pripravené od stvorenia sveta*. Tu ľudia, ktorí neuchránili svoje srdce, príliš neskoro spoznajú, aké bolo oproti tejto bolesti Kristovo jarmo príjemné a bremeno ľahké, to bremeno, pod ktorým odmietli skloniť tvrdú šiju ako pod nepríjemným a ťažkým.

Nemôžete, biedni otroci mamony, dúfať v poklady peňazí a zároveň sa radovať v kríži nášho Pána Ježiša Krista, pachtiť za zlatom a pritom zakúšať, aký milý je Pán. A ak pri spomienke naňho necítite sladkosť, pravdepodobne z jeho prítomnosti ucítite horkosť.